

## РОЛЬ FACEBOOK-МЕМОРІАЛІВ У САМОДОПОМОЗІ ПРИ ВТРАТІ БЛИЗЬКОЇ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Зливков Валерій Лаврентійович (м. Київ, Україна)

Ми детально проаналізуємо можливості використання Facebook для самодопомоги горюючим. Facebook є поширеним засобом онлайн спілкування, а отже, стає все більш популярним інструментом для горюючих людей виражати своє горе після смерті друга або члена сім'ї.

Так, на «сторінці пам'яті» насамперед відбувається видалення конфіденційної інформації про померлого та припинення сповіщень, дозволяючи друзям Facebook розміщувати лише слова співчуття. По суті, сторінки закривається для нових людей, які раніше не були «друзями» Facebook з померлим. Залежно від методу створення (тобто, приватний веб-сайт, меморіальний сайт, Facebook), розробка онлайн-меморіалу може бути швидкою та простою або значною справою. Інтернет-меморіал – це загальне віртуальне місце, яке близькі можуть відвідати в будь-який час, незалежно від того, наскільки близько або далеко вони можуть жити. Інтернет-меморіали надають можливість ділитися спогадами, фотографіями та співчуттями, а також ділитися історією життя померлого. Відвідувачі сайту можуть повернутися в будь-який час, відзначити особливі ювілеї та відчути спільність з іншими, хто поділяє втрати і, можливо, заспокоює та підтримує одне одного. Деякі веб-сайти навіть містять додаткову інформацію та ресурси, щоб допомогти людям знайти групи підтримки з горя або терапевтів.

На відміну від традиційних методів вираження горя, залучення Facebook до процесу скорботи надає можливість горюючим доступний простір для продовження спілкування зі своїми померлими близькими – створюється віртуальна біографія померлого і, як наслідок, пам'ять про нього зберігається віртуальними (та й реальними) друзями, а у горюючих суттєво знижується рівень страху смерті. Одним із засобів захисту від нагадувань про смертність, кінченість життя є уявлення, що смерть – це не кінець існування, звідси функціонуюча сторінка померлого означає його буття у віртуальному світі та профілактика забуття у світі реальному.

Важлива тема використання Facebook як платформи для горювання – це збереження пам'яті про померлого. По суті, меморіальні сторінки у Facebook відображають віддалену та опосередковану матеріалізацію смерті. У цьому контексті слід виділити три складові: меморіалізацію, зв'язок з померлим (інформація про померлого та постійне уявне спілкування з ним) та керування скорботою. *Меморіалізація* виявляється у вшануванні померлої людини шляхом розміщення фотографій, історій та спогадів про неї. У багатьох випадках сторінки у Facebook, які належали покійному, стають своєрідним пам'ятним знаком людині: «Було корисно прочитати настінні дописи інших людей про його життя ... і згадати». Особливо цінним є можливість подивитися на фотографії померлого і відео з ним: «Це було корисно, тому що у мене є місце, де я можу побачити фотографії та запам'ятати його». Так звані поминальні дні теж

відображаються на сторінках померлої людини, наприклад її дні народження, річниці смерті у Facebook стають ритуальними у вшануванні пам'яті – публічним простором для висловлення співчуття рідним, для спогадів про померлого, так само як це відбувається на справжньому кладовищі, куди йдуть покласти квіти чи пам'ятні подарунки.

*Зв'язок з померлим.* Інша тема ілюструє, як Facebook допомагає учасникам спілкуватися з померлою людиною. У багатьох є можливість продовжувати переглядати публікації та фотографії померлої особи, опубліковані у Facebook до її смерті, що зумовлює відчуття продовження зв'язку, описаного нами у попередніх розділах книги в контексті їх значущості в процесі горювання: «Facebook дозволяє мені відчувати, що я все ще причетний до її життя .... У будь-який час, коли я захочу, я можу піти подивитися на її фотографії, де вона робить те, що вона любила, і де ми були з нею разом», звідси – постійний доступ до меморіальної сторінки у Facebook спростив підтримку спілкування та зв'язку з померлим.

*Дізнатися більше про померлого* можна читаючи спогади про нього на «стіні» у Фейсбуці, це дозволяє не лише зберегти пам'ять, а й розширити свої уявлення про нього як про особистість, в свою чергу, це полегшує горювання, оскільки є можливість обговорити свої переживання у публічному, але при цьому безпечному, просторі. *Досвід уявного спілкування* користувачів Facebook з померлою людиною після її смерті виявляється у розміщенні повідомлень померлій особі на її стіні у Facebook, позначання її у своїх дописах: «Це дає мені можливість поговорити з [покійним] і, у свою чергу, мене втішає». *Парадокс смерті/існування.* З одного боку, продовження уявного спілкування з померлим корисно в контексті горювання, а з іншого – є небезпека потрапити у пастку віртуального світу: «Мені трохи лячно від того, що сторінка [померлого] стала «привидом», сторінка існує, а людини давно немає». Водночас і для рідних відкрита меморіальна сторінка може стати джерелом ретравматизації, особливо коли їх померлого рідного вітають з днем народження чи іншими реальними святами.

В цілому, сторінки пам'яті у Facebook та інших соціальних медіа є місцем для туги, підтримки та пошуку шляхів адаптації до втрати. Проаналізувавши зміст повідомлень на цих онлайн ресурсах, дослідниками встановлено, що вони є простором для горювання, самодопомоги людям, які пережили втрату та місцем вшанування пам'яті померлих (J. Blower, R. Sharman, S. Koktan, L. M. Moyer, S. Enck).

### **Список літератури:**

1. Blower J., Sharman R. To grieve or not to grieve (online)? Interactions with deceased Facebook friends. *Death studies*. 2021. Vol. 45(3). P. 167-181.
2. Koktan S. Death 2.0: Facebook memorial pages. *Technical Communication Capstone Course*. 2017. Vol. 15. P. 24-39
3. Moyer L. M., Enck S. Is my grief too public for you? The digitalization of grief on Facebook™. *Death studies*. 2020. Vol. 44(2). P. 89-97.